

تأثیر آموزش گروه همسان بر سطح آگاهی دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مورد راههای انتقال و پیشگیری عفونت و بیماری ایدز

مجتبی وروشچی^{۱*}، روزبه رجائی^۲، مهستی عزیزاده^۳، احمد رضا جودتی^۴، علی فخاری^۵، سید مصطفی اعرج خدائی^۶، ماشاءالله ارشاد منش^۷، بهنام صدیقی^۸، عباسعلی دهقانی^۹، محمد رضا میرزائی^۱، منوچهر خوش باطن^{۱۱}

۱. متخصص بیماریهای عفونی و گرمسیری، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۲. پزشک عمومی، مرکز تحقیقات بیماریهای عفونی و گرمسیری دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۳. متخصص پزشکی اجتماعی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۴. فوق تخصص جراحی قلب و عروق، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۵. متخصص روانپزشکی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۶. پزشک عمومی، مرکز آموزش و درمانی امام رضا (ع) تبریز
۷. پزشک عمومی، بیمارستان ۲۹ بهمن تبریز
۸. پزشک عمومی، دانشکده پزشکی تبریز
۹. دستیار رشته بیهوشی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۱۰. پزشک عمومی، بیمارستان شهرستان شبستر
۱۱. فوق تخصص بیماریهای دستگاه گوارش و اندوسکوپی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز

* نشانی برای مکاتبه: تبریز، خیابان آزادی، بیمارستان سینا، مرکز تحقیقات بیماریهای عفونی و گرمسیری، تلفن: ۰۴۱۱-۵۴۱۳۵۸۹،
Varshochim@Tbmed.ac.ir
دریافت مقاله: دی ماه هشتاد و شش پذیرش برای چاپ: خرداد هشتاد و هفت

چکیده

سابقه و هدف: سندرم نقص ایمنی اکتسابی (ایدز) مشکل ترین مسئله اپیدمیولوژی در دنیای حاضر است. مطالعاتی که در اکثر کشورهای جهان در مورد سطح آگاهی جوانان (به عنوان یک گروه پر خطر) انجام شده، ثابت کرده است که اکثریت عظیم جوانان درباره چگونگی انتقال عفونت HIV/AIDS اطلاعات کمی دارند. تقریباً در تمامی این مطالعات به نقش مهم آموزش در افزایش سطح آگاهی خصوصاً آموزش توسط افراد همسان تأکید گردیده است. هدف از تحقیق حاضر بررسی نقش آموزش توسط افراد همسان در ارتقاء سطح آگاهی دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مورد روشهای پیشگیری و انتقال HIV/AIDS است.

روش کار: نوع مطالعه بصورت مداخله ای و از نوع قبل و بعد و جمعیت مورد مطالعه دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز بود. پرسشنامه ای حاوی ۱۲ سؤال پیرامون راههای انتقال و پیشگیری از HIV/AIDS به جمعیت مورد مطالعه داده شد (پیش آزمون). سپس همین پرسشنامه دو هفته بعد از اجرای برنامه آموزشی توسط افراد همسان در بین همان دانشجویان توزیع گردید (پس آزمون).

یافته ها: ۷۰۳ نفر در این پژوهش شرکت کردند که ۴۴٪ آنها مذکر و بقیه مؤنث بودند. پس از آموزش سطح آگاهی در افراد مذکر از ۸۹/۱ به ۹۳ و در افراد مؤنث از ۸۵/۷ به ۹۵/۹ افزایش معنی داری یافت. انجام آموزش در تمامی رشته های تحصیلی و در اغلب گروههای سنی نیز تفاوت معنی داری در سطح آگاهی ایجاد کرد. بطور کلی میانگین درصد پاسخ صحیح به سئوالات قبل از آموزش ۸۷٪ و بعد از آن ۹۴/۶٪ بود.

نتیجه گیری: به جز راههای اصلی انتقال بیماری که معلومات دانشجویان در سطح بالایی قرار دارد، در بقیه موارد از جمله راههای پیشگیری و باورهای نادرست در زمینه سرایت ویروس، آگاهی دانشجویان رضایتبخش نیست و نیاز مند آموزش است.

واژگان کلیدی: ایدز، آموزش، دانشجویان، آگاهی

مقدمه

از یک سو به صرف جوان بودن جزء گروههای پر خطر هستند و از سوی دیگر در جامعه به عنوان گروه مرجع محسوب می شوند .

روش کار

بررسی حاضر در دانشجویان مقطع دکترای حرفه ای دانشگاه علوم پزشکی تبریز صورت گرفته است . حجم نمونه مورد مطالعه به صورت تصادفی و بر حسب حضور در کلاس درس انتخاب شده است . نوع مطالعه مداخله ای از نوع قبل و بعد (Before & After) می باشد . ابتدا لازم بود افرادی به عنوان مربی (Peer educators) انتخاب شوند . سطح علمی نسبتاً بالا، وجهه مناسب در بین دانشجویان دانشگاهها، تجربه بیشتر حضور در محیطهای دانشجویی از معیارهای انتخاب بودند. لذا دانشجویان مقطع کاروری پزشکی انتخاب شدند . این افراد در طی ۶ جلسه با شرکت در کلاسهای فشرده دو ساعته تحت آموزشهای لازم در خصوص بیماری HIV/AIDS و نحوه برقراری ارتباط و روش تدریس قرار گرفتند و در نهایت اعضای نهایی تیم آموزش که متشکل از ۲۰ نفر بودند ، انتخاب شدند . همزمان محتوای بسته آموزشی که قرار بود به گروه هدف ارائه شود ، بر اساس آخرین دستاوردهای علمی تدوین و به صورت کپی رنگی بر روی ترانسپارنت آماده گردید . همچنین طی جلساتی با معاونت آموزشی دانشگاه ، برنامه آموزشی کلیه دانشکده ها به تفکیک رشته و ورودی و نیز مجوز حضور در کلاسهای دانشجویان اخذ شد . بدین ترتیب مربیان طرح در تمامی کلاسهای رشته های پزشکی ، و دندانپزشکی و دارو سازی و در ساعاتی که قبلاً با آموزش دانشکده هماهنگ شده بود، حاضر شدند . ارائه آموزش به صورت peer education بود و سعی شد که در کلاسهای نوبت صبح برگزار گردد تا تعداد بیشتری از دانشجویان در کلاس حاضر باشند و میزان دریافت مطالب از سوی فراگیرندگان نیز در حداکثر باشد . مدت زمان آموزش یک ساعت بود . دانشجویان از حضور مربیان در کلاسها اطلاع قبلی نداشتند . تمام دانشجویان در طی ۱۰ روز آموزش دیدند . روش جمع آوری داده ها بوسیله پرسشنامه یکنواخت و به صورت قبل و بعد از آموزش (pre and post intervention) بود . این پرسشنامه مشتمل بر ۱۲ سؤال در مورد اطلاعات عمومی و راههای انتقال و پیشگیری از HIV/AIDS طراحی شده بود . که در وهله اول در بین ۴۰ نفر از دانشجویان سایر مقاطع تحصیلی توزیع و براساس Test-Re-Test اعتماد پرسشنامه تأیید گردید . بدین ترتیب که تعداد ۲۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تبریز که با نمونه مورد مطالعه مطابقت داشتند ، انتخاب گردیدند و به فاصله ۱۰ روز ، دوباره پرسشنامه توسط آنها تکمیل گردید . سپس با استفاده از روش تجزیه و تحلیل موردی ، در مورد هر یک از سئوالات ، پاسخی داده شده در هر دو نوبت از نظر تداوم و همگونی مورد بررسی قرار گرفت و بدین ترتیب اعتماد علمی (Reliability) پرسشنامه تأیید گردید . برای تأیید اعتبار پرسشنامه نیز از روش Content Validity استفاده گردید و پس از جمع بندی نظرات اساتید رشته های عفونی و پزشکی اجتماعی و روان پزشکی پرسشنامه مجدداً مورد بررسی و ارزشیابی قرار گرفت . پس از طی مراحل نهایی نمودن پرسشنامه ، مطالعه اصلی آغاز و به منظور جمع آوری داده ها ابتدا قبل از آموزش پیش آزمون (Pre test) در بین دانشجویان توزیع گردید و سپس به فاصله دو هفته پس از آموزش همان پرسشنامه در قالب پس آزمون (Post test) در بین دانشجویانی که در جلسه آموزشی حاضر بودند توزیع گردید . اطلاعات حاصل از این پژوهش با نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و برای مقایسه ارتباط بین متغیرهاو تعیین معنی داری نتایج آزمون مک نمار استفاده شد و $P < 0/05$ معنی دار تلقی شد.

سندرم نقص ایمنی اکتسابی یا Acquired Immune deficiency syndrome توصیفی از یک طیف اختلالات ناشی از اختلال کارکرد ایمنی سلولی و هومورال است که در اثر عفونت با ویروس نقص ایمنی انسانی (HIV) به وجود می آید . مهمترین راههای انتقال این ویروس ؛ رابطه جنسی نامطمئن ، اعتیاد تزریقی ، خون و فرآورده های خونی و از مادر به جنین می باشد . طبق آخرین آمار سازمان بهداشت جهانی و UNAIDS در پایان سال ۲۰۰۶ میلادی حدود ۳۹/۵ میلیون نفر مبتلا به HIV/AIDS در جهان زندگی می کنند که ۴۸ درصد آن را زنان تشکیل می دهند . ۴/۳ میلیون نفر مورد ابتلای جدید و ۲/۹ میلیون نفر مرگ بر اثر این بیماری در سال ۲۰۰۶ اتفاق افتاده است . بیشترین موارد HIV/AIDS موجود در جهان از منطقه جنوب صحرای افریقا و با حدود ۲۴/۷ میلیون نفر گزارش شده است . منطقه ای که کشور ما ایران در آن قرار دارد (شمال آفریقا و خاورمیانه) . حدود ۴۶۰ هزار نفر مبتلا دارد که ۶۸ هزار نفر آن موارد ابتلای جدید در سال ۲۰۰۶ بوده است (۱) . بر اساس آمار رسمی اعلام شده در ایران تا پایان تیر ماه ۱۳۸۶ تعداد ۱۵۵۸۷ نفر مبتلا به HIV/AIDS وجود دارد که ۹۴/۳ درصد از آن رامردان و مابقی را زنان تشکیل می دهند . از این تعداد ۶۶/۷ درصد از راه اعتیاد تزریقی ۷/۳ درصد از راه رابطه جنسی ، ۱/۶ درصد از طریق خون و فرآورده های آن ۰/۵ درصد از مادر به جنین مبتلا شده اند . در ۲۴/۱ درصد موارد نیز عامل انتقال ناشناخته است که به نظر می رسد راه جنسی بیشتر مطرح باشد . بیشتر مبتلایان (۴۰/۸ درصد) در گروه سنی ۳۴ - ۲۵ سال و ۲۹/۷٪ در گروه سنی ۴۴ - ۳۵ سال قرار دارند (۲) . بنابراین جوانان بیشتر در معرض خطر ابتلا قرار دارند و آگاهی آنها در خصوص این بیماری از اهمیت بسزایی برخوردار است . اما متأسفانه مطالعاتی که در سالهای اخیر در سرتاسر جهان به عمل آمده ثابت کرده است که اغلب جوانان از چگونگی انتقال ویروس و چگونگی مصون داشتن خود در برابر آن اطلاعات کمی دارند . در مطالعه ای که در بین دانش آموزان ۵۲ دبیرستان تهران انجام شده یک سوم دانش آموزان پشه و یک پنجم استفاده مشترک از استخر و توالیت عمومی را عامل انتقال ذکر کرده اند (۳) . همچنین در مطالعه ای که در سال ۲۰۰۰ توسط آقای لی و همکارانش بین ۱۰۸۱ دانشجوی چینی انجام شده نشان داده است که اطلاعات آنها در این زمینه به حدی پایین است که نیاز فوری برای آموزش در جهت ارتقاء سطح آگاهی احساس می شود (۴) . در بررسی که در دانشگاه حاجت تپه آنکارا ، ترکیه بر روی ۳۸۷ دانشجو با میانگین سنی ۲۰ سال انجام شده نشان داده است که سطح آگاهی و نگرش دانشجویانی که تحت آموزش (چه بوسیله افراد همسان و چه بوسیله سخنران) قرار گرفته بودند نسبت به گروه کنترل تفاوت زیادی نشان می دهد (۵) . مطالعه مشابهی که بر روی دانش آموزان ۱۸ مدرسه در شهر رم ایتالیا انجام شده نشان داده که افزایش سطح آگاهی در گروهی که با روش آموزش توسط افراد همسان (Peer Education) آموزش دیده اند ۶/۷٪ بیشتر از گروهی بوده که توسط معلم تحت آموزش قرار گرفته اند ($P < 0/05$) (۶) . به منظور دستیابی به وضعیت موجود و تاثیر آموزش در ارتقاء آن بر آن شدیم مطالعه ای را روی سطح آگاهی دانشجویان مقاطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مورد HIV/AIDS قبل و بعد از اجرای برنامه آموزشی توسط گروه همسان (Peer education) انجام دهیم . چرا که این دانشجویان

یافته ها

در پاسخ به سؤال اول ۹۷/۴ درصد دانشجویان از بین پاسخهای دستگاه تناسلی، پوست، سیستم ایمنی و سیستم عصبی، پاسخ صحیح را که سیستم ایمنی است انتخاب کرده بودند. در مورد سؤال ۲ نیز حدود ۸۴٪ دانشجویان جواب " این بیماران هیچ علامت مشخص در ظاهر ندارند و مثل تمام افراد سالم هستند" را انتخاب کردند. بعد از آموزش تعداد کسانی که به این موضوع آگاهی داشتند افزایش ده درصدی نشان داد. در مورد سؤال ۳ نیز از بین گزینه های آموزش، واکسیناسیون، تشخیص و درمان به موقع، قرنطینه و ایزوله کردن بیماران؛ ۹۳/۹٪ از دانشجویان جواب صحیح را که « آموزش » بود، انتخاب کردند. در مورد بقیه سؤالات نیز از دانشجویان خواسته شده بود که جواب آری یا نه بدهند. به غیر از سؤالات ۵ و ۹ که آگاهی دانشجویان در مورد انتقال عفونت و بیماری HIV/AIDS از طریق دریافت خون و یا فرو رفتن سوزن آلوده به خون در بدن، در سطح بسیار بالایی قرار داشت و آموزش تاثیری در ارتقاء سطح آگاهی نداشته است؛ در مورد بقیه موارد (راههای انتقال و پیشگیری بیماری) سطح آگاهی دانشجویان بعد از آموزش افزایش یافت. (جدول ۱، $P < 0/001$). تفاوت معنی داری در سطح آگاهی دانشجویان در مورد سؤالات مطروحه با توجه به جنس ($P < 0/003$)، رشته تحصیلی ($P < 0/001$) و سن ($P < 0/001$)، بجز گروه سنی بالای ۲۴ سال) بوجود آمد. به طور کلی میانگین درصد پاسخ صحیح به سؤالات در حدود ۸۷/۲٪ بود که بعد از انجام برنامه آموزشی به روش peer education به ۹۴/۶٪ افزایش معنی داری یافته بود (جدول ۲، $P < 0/001$).

در این پژوهش ابتدا پرسشنامه ای حاوی ۱۲ سؤال در مورد علائم و راههای انتقال و پیشگیری از HIV/AIDS به صورت تصادفی به ۷۰۳ نفر از دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز داده شد (Pre test). از این تعداد ۲۶۶ نفر (۳۷/۸٪) دانشجوی رشته پزشکی، ۱۸۱ نفر (۲۵/۸٪) دانشجویان رشته دندانپزشکی و ۲۵۶ نفر (۳۶/۴٪) دانشجوی رشته داروسازی بودند. همچنین از این تعداد ۳۱۰ نفر (۴۴٪) مذکر و ۳۹۱ نفر (۵۶٪) مونث بودند که نسبت آنها تفاوت معنی داری با نسبت جنسیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مقطع دکترا نداشت. ۱۵۳ نفر (۲۱/۸٪) زیر ۲۰ سال، ۴۹۵ نفر (۷۰/۴٪) بین ۲۴ - ۲۰ سال و ۴۷ نفر (۶/۷٪) بالای ۲۴ سال سن داشتند. بعد از انجام آموزش راههای انتقال و پیشگیری از بیماری، مجدداً همین پرسشنامه به فاصله ۲ هفته از آموزش در بین این دانشجویان توزیع گردید (Post test). تعداد پرسشنامه های بدست آمده ۴۰۳ عدد بود. از این تعداد ۴۲ عدد از پرسشنامه ها تکمیل نشده بود. میزان پاسخ دهی ۸۹٪ بود. از تعداد ۳۶۱ پرسشنامه تکمیل شده، ۱۱۴ عدد (۳۱/۶٪) متعلق به دانشجویان رشته پزشکی، ۱۰۹ عدد (۳۰/۲٪) دندانپزشکی و ۱۳۷ عدد (۳۸/۲٪) داروسازی بودند. همچنین از این تعداد ۴۴/۳٪ مذکر و ۵۵/۷٪ مونث بودند. ۲۱/۶٪ زیر ۲۰ سال، ۶۸/۷٪ ۲۴-۲۰ سال و ۵/۲٪ بالای ۲۴ سال سن داشتند. بعد از جمع آوری داده ها و آنالیز آن در نرم افزار SPSS و با آزمون مک نماز نتایج زیر به دست آمده است.

جدول ۱: مقایسه درصد پاسخ صحیح به سؤالات قبل و بعد از آموزش به تفکیک جنس

ردیف سؤالات	درصد پاسخ صحیح در Pre test			درصد پاسخ صحیح در Post test		
	مجموع	مذکر	مونث	مجموع	مذکر	مونث
۱. عامل بیماری ایدز کدامیک از سیستم های بدن را مورد هدف قرار می دهد؟	۹۷/۴٪	۹۷/۱٪	۹۷/۷٪	۹۶/۸٪	۹۵/۸٪	۹۷/۶٪
۲. ظاهر و قیافه و علائم معمول افراد آلوده به عامل ایدز چگونه است؟	۸۳/۹٪	۸۱/۶٪	۸۵/۷٪	۹۴/۶٪	۹۱/۴٪	۹۷/۱٪
۳. موثرترین راه کنترل بیماری و عفونت ایدز در سطح جامعه کدام است؟	۹۳/۹٪	۹۴/۸٪	۹۳/۴٪	۹۶/۷٪	۹۶/۳٪	۹۷/۱٪
۴. آیا استفاده از کاندوم حین رابطه جنسی خطر انتقال بیماری را به میزان بسیار زیادی کاهش می دهد؟	۸۳/۹٪	۹۳/۲٪	۷۶/۵٪	۹۴/۵٪	۹۴/۴٪	۹۴/۶٪

کدامیک از موارد زیر از راههای انتقال بیماری ایدز می باشد.

۵. دریافت خون	۹۷٪	۹۶/۵٪	۹۷/۴٪	۹۶/۶٪	۹۵/۶٪	۹۷/۱٪
۶. عطسه و سرفه	۸۲/۲٪	۸۴/۲٪	۸۰/۶٪	۹۴/۲٪	۹۱/۸٪	۹۶/۱٪
۷. از مادر به جنین	۹۶/۷٪	۹۷/۱٪	۹۶/۴٪	۹۷/۳٪	۹۵٪	۹۹٪
۸. استفاده مشترک از حمام عمومی و استخر	۶۶/۵٪	۷۴/۸٪	۵۹/۸٪	۸۶/۹٪	۸۴/۹٪	۸۸/۵٪
۹. فرو رفتن سوزن آلوده به خون در بدن	۹۷/۳٪	۹۶/۱٪	۹۸/۲٪	۹۷/۳٪	۹۵/۶٪	۹۸/۶٪
۱۰. گزش حشرات	۵۶/۸٪	۶۳/۵٪	۵۱/۴٪	۸۴/۲٪	۸۰/۴٪	۸۷٪
۱۱. همجنس بازی	۹۵/۲٪	۹۶/۱٪	۹۴/۴٪	۹۸/۴٪	۹۷/۵٪	۹۹٪
۱۲. رابطه جنسی با جنس مخالف	۹۵/۷٪	۹۴/۵٪	۹۶/۷٪	۹۶/۷٪	۹۴/۹٪	۹۸/۱٪

جدول ۲: ارزیابی تاثیر آموزش در سطح آگاهی دانشجویان بر حسب جنسیت، رشته تحصیلی و گروه سنی

متغیر	میانگین درصد پاسخ صحیح قبل از آموزش (Pre test)	میانگین درصد پاسخ صحیح بعد از آموزش (Post test)
جنس	۸۹/۱	۹۳
رشته تحصیلی	۸۸	۹۴/۵
گروه سنی	۸۸/۳	۹۴/۶
	۸۶/۳	۸۹/۵

بحث

مشترک از حمام و یا استخر عمومی منتقل می شود ، پاسخ مثبت داده اند . ۱۸ درصد دانشجویان (۱۶ درصد مذکر ، ۱۹/۴ درصد مونث) معتقدند بیماری از راه عطسه و سرفه و ۴۳ درصد (۳۶/۵) درصد مذکر ، ۴۸/۵ درصد مونث) معتقدند از راه گزش حشرات منتقل می شود . در مطالعه رازا نیز ۴۳ درصد پسران و ۳۵ درصد دختران پاسخ داده اند که HIV می تواند از طریق گزش حشرات منتقل شود(۱۱).

در مطالعه ای که در مورد سطح آگاهی دانشجویان دانشگاه کوازاکی ژاپن توسط ماسوانیا و همکارانش در سال ۲۰۰۰ انجام شده ، نشان داده است که با وجود این که سطح آگاهی دانشجویان در مورد HIV/AIDS و راههای انتقال آن بالاست ولی باورهای غلط همچنان وجود دارد و انجام آموزش در جهت اصلاح این باورها پیشنهاد شده است(۱۳).

مطالعه ای که در سال ۲۰۰۲ در بین دانشجویان پزشکی سال چهارم در دانشکده پزشکی زاگرب کرواسی انجام شده ، نشان داده که با وجود اینکه اطلاعات و نگرش آنها در مورد HIV/AIDS نسبت به دوران دانش آموزی بهتر شده است ولی غیرقابل قبول است و به ویژه در مورد نگرشهای منفی به بیماری لزوم آموزش احساس می شود(۱۴).

در مطالعه ما نیز همچون مطالعات مشابه با وجود اینکه میزان آگاهی دانشجویان نسبت به ۴ راه انتقال ویروس در حد بالائی قرار دارد ولی در مورد باورهای غلط من جمله انتقال بیماری از طریق استفاده مشترک از حمام و استخر ، گزش حشرات ، عطسه و سرفه ، آگاهی دانشجویان خصوصاً دانشجویان مونث در سطح پائینی قرار دارد . لذا با توجه به رشته تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه و انتظار بالاتری که از آنان می رود ، دانشجویان ما در این زمینه نیازمند نوآموزی می باشند .

براساس یافته های موجود کمترین میزان آگاهی اولیه مربوط به دانشجویان رشته دارو سازی و بالاترین میزان آگاهی نیز مربوط به دانشجویان رشته پزشکی می باشد . به نظر می رسد دانشجویان رشته های پزشکی و دندانپزشکی به علت ارتباط بیشتر با بیماران و نوع دروس تحصیلی شان از آگاهی بیشتری برخوردارند و احتمالاً دانشجویان داروسازی به علت اینکه در رابطه با کنترل و شناخت بیماری تصور می کنند که وظایف چندانی ندارند ، از آگاهی کمتری برخوردارند . با این وجود اختلاف معنی داری در بین رشته تحصیلی واحدهای مورد پژوهش نبوده است و می توان آموزشهای لازم را برای رشته های مختلف تحصیلی تعمیم داد . همچنانکه بعداز آموزش نیز میانگین درصد پاسخهای صحیح در هر سه رشته نسبت به قبل تفاوت معنی داری کرده و تقریباً به یک سطح (۹۴ الی ۹۵ درصد) رسیده است . در مطالعه دانشگاه علوم پزشکی قزوین ، میانگین کلی میزان آگاهی دانشجویان کلیه رشته های تحصیلی ۵۵ درصد بوده است . در آن مطالعه نیز مشابه نتایج بررسی ما سطح آگاهی در مورد راههای انتقال ویروس خوب (۸۸ درصد) و در دختران بیشتر از پسران بوده است و مقاطع تحصیلی بالاتر آگاهی بیشتری داشته اند(۷).

در مورد سن افراد مورد مطالعه نیز سطح آگاهی اولیه در بین سنین ۲۴ - ۲۰ ساله بیشتر از سایر گروههای سنی است . تفاوت میزان آگاهی گروه سنی ۲۴ - ۲۰ ساله نسبت به گروه زیر ۲۰ ساله معنی داری بود . به نظر می رسد علت این امر سالیهای بیشتر حضور در دانشگاه و گذراندن واحدهای درسی بیشتر باشد و بر لزوم اجرای برنامه های آموزشی و اطلاع رسانی در دبیرستانها و دوره متوسطه تاکید دارد .

یافته های این پژوهش که براساس سئوالات طراحی شده در مورد علائم و راههای انتقال و پیشگیری از عفونت HIV و بیماری ایدز به دست آمده است ، نشانگر این است که به طور کلی میزان دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مورد HIV/AIDS تقریباً رضایت بخش می باشد . نتایج معنی دار این پژوهش حکایت از آن دارد که انجام برنامه آموزشی برای دانشجویان ، نقش بسیار تعیین کننده و بسزایی در افزایش سطح آگاهیهای آنان دارد . مطالعات مشابهی که توسط طاووسی و همکارانش در بین دانش آموزان دبیرستانهای تهران(۳) نیز مطالعه ای که در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قزوین انجام شده ، موید همین مطلب است(۷).

در مطالعه ای که روی سطح آگاهی و نگرش کارکنان مدارس شهر تبریز انجام شده آموزش بطور معنی داری باعث افزایش آگاهی و بهبود نگرش شده است(۸). ناچم و همکارانش مقایسه ای بین دانشجویان دو دانشگاه نوارک آمریکا و بنین نیجریه از نظر سطح آگاهی ، نگرش و عملکرد دانشجویان نسبت به عفونت با HIV در سال ۱۹۹۹ انجام داده اند . طبق نتایج این بررسی دانشجویان آمریکایی از این حیث وضعیت بسیار بهتری نسبت به دانشجویان نیجریه داشته اند . اطلاعات دانشجویان نوارک آمریکا در مورد راههای انتقال نیز بسیار بیشتر بوده است . لذا پژوهشگران نتیجه گرفته اند که آموزش دانستنی های مربوط به این بیماری نقش بسیار موثری در افزایش سطح آگاهی دانشجویان دارد(۹).

با توجه به جنسیت افراد مورد مطالعه ، میزان آگاهی قبل از آموزش در بین پسران بیشتر از دختران بوده است این امر برخلاف نتایج مطالعه مقطعی باساویا و همکارانش در دانشگاه رانگاریا هند می باشد . در آن مطالعه که بین دانشجویان رشته پزشکی در مورد آگاهی در خصوص HIV/AIDS در سال ۲۰۰۵ انجام شده ، میزان اطلاعات دختران در مورد تعریف و علت ایجاد AIDS و راههای انتقال آن بیشتر از پسران بوده است(۱۰)، در این مطالعه مداخله آموزش صورت نگرفته است . به نظر می رسد تفاوت در میزان آگاهی اولیه در مورد HIV/AIDS در بین دختران و پسران در مطالعات مختلف، ریشه در خصوصیات فرهنگی - اجتماعی جوامع مختلف داشته باشد .

با توجه به نتایج بدست آمده، اطلاعات عمومی دانشجویان در مورد بیماری ایدز در سطح بالائی قرار داشته است . به طوری که انجام آموزش در مورد اطلاع داشتن از تهاجم ویروس به سیستم ایمنی تفاوت معنی دار ایجاد نموده ولی در مورد اطلاع از عادی بودن ظاهر و قیافه مبتلایان به HIV/AIDS تفاوت معنی داری ($P < 0.001$) قبل و بعداز آموزش ایجاد شده است . بررسی که توسط رازا و همکارانش در بین جوانان تحصیل کرده شهر لاهور پاکستان انجام شده نشان داده که سطح آگاهی در مورد راههای انتقال خوب بوده است ولی بر خلاف مطالعات فوق الذکر افراد مذکر اطلاعات بیشتری نسبت به افراد مونث داشته اند(۱۱). همچنین در مطالعه ای که در سال ۲۰۰۵ و به صورت مقطعی بین دانشجویان دانشگاه العین امارات انجام شده است ۹۰٪ دانشجویان راههای اصلی انتقال را می دانسته اند(۱۲). نتایج بررسی ما همسو با نتایج مطالعات فوق الذکر بوده است .

همانگونه که در جدول شماره یک مشخص است ۲۵ درصد افراد مذکر و ۴۰ درصد افراد مونث به این سؤال که آیا ویروس HIV از راه استفاده

نتیجه گیری

دانشگاههای علوم پزشکی ، انجام آموزش در زمینه ایدز را در دوره دانش آموزی جامعه عمل ببوشانند . بنابراین انجام تحقیقات علمی و عملی مشابه در دانشجویان سایر رشته ها ، دانش آموزان و سایر اقشار جامعه ضروری به نظر می رسد تا با آنالیز نتایج حاصله از این پژوهش ها و انتقال آن به مسئولین ذی ربط برنامه های جامع و مدون در این زمینه طراحی و اجرا شود .

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از انجمن اسلامی دانشجویان دانشکده پزشکی تبریز و اعضای پروژه دانشجویی آموزش پیشگیری از ایدز (پروژه داپا) ، تیم گروه کاری HIV/AIDS سازمان ملل متحد در ایران و وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی به جهت همکاری صمیمانه و حمایت بی دریغ و از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز به لحاظ پشتیبانی مالی طرح تشکر می نمایم . همچنین مراتب امتنان وافر خود را به جهت مساعدتها و حمایت معنوی از آقایان دکتر مسعود پزشکیان ، دکتر محمدمهدی گویا ، دکتر جعفر قائم پناه ، دکتر جلال حنائی ، دکتر سید کاظم شکوری ، دکتر احمد کوشا ، دکتر علی اکبر طاهر اقدم ، دکتر پزشکی ، دکتر قدیر محمدی و دکتر پرویز ملکی فر ابراز می داریم .

مطالعه حاضر نشان می دهد که سطح آگاهی دانشجویان مقطع دکترای دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مورد HIV/AIDS در حد نسبتاً قابل قبولی قرار دارد. به جز راههای اصلی انتقال بیماری که معلومات دانشجویان در سطح بسیار بالایی است و نیاز به آموزش احساس نمی شود ، در بقیه موارد از جمله راههای اصلی پیشگیری و باورهای نادرست سرایت ویروس آگاهی دانشجویان با توجه به انتظاری که به سبب رشته تحصیلی شان از آنان می رود، رضایت بخش نیست . بنابراین پیشنهاد می شود آموزش های لازم در مورد رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد و بیماریهای مقاربتی و عوارض ناشی از رفتارهای جنسی پر خطر در کریکولوم آموزشی یا به شکل کارگاهی در اولین ترمهای تحصیلی دانشجویان گنجانده شود . یا اینکه کلاسهای آموزشی و سمینارهای بازآموزی به صورت چهره به چهره و مستقیم و با استفاده از خود دانشجویان در سطح دانشگاه تشکیل شود .

همچنین از آنجا که دانشجویان مقاطع بالای رشته های علوم پزشکی می توانند به عنوان منبع و مرجع کسب اطلاعات در مورد HIV/AIDS در جامعه باشند ، بر آموزش بیشتر این دانشجویان و تهیه و تکثیر جزوات آموزشی ، پمفیلت ها و بولتن های حاوی پیامهای بهداشتی در سطح دانشگاه و بامشارکت مستقیم خود دانشجویان تاکید می گردد . مسئولین محترم آموزش و پرورش می توانند با بهره گیری از پتانسیل و امکانات

REFERENCES

1. UNAIDS . 2006 Global reports on HIV/AIDS , 2006 . <http://www.UNAIDS.org/HIV-data/2006-Global-Report.htm> (Accessed August 2007)
2. اداره ایدز وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی . آمار ابتلا به ایدز در ایران ، ۱۳۸۶ . قابل دسترس در <http://hamshahrionline.ir/News/?id=27170>
3. Tavoosi A , Zaferani A , Enzevaei A , Tajik P , Ahmadinezhad Z . knowledge and attitude towards HIV/AIDS among Iranian students . BMC public Health . 2004 ; 4 : 17-20 .
4. Li X , Lin C , Gao Z , Stanton B , Fanq X , yin Q , et al . HIV/AIDS knowledge and the implications for health promotion programs among Chinese college students : geographic , gender and age differences , Health promot Int . 2004 ; 19 (3) : 345-356 .
5. Erqene T , Cok F , Tumer A , Unal S . A Controlled-Study of preventive effects of peer education and single-session lectures on HIV/AIDS knowledge and attitudes among university students in Turkey . AIDS Educ prev . 2005 ; 17(3) : 268-278 .
6. Borgia P , Marinacci C , Schifano P , Perucci CA . Is peer education the best approach for HIV prevention in schools? Findings from a randomized controlled trial . J adolesc Health . 2005 ; 36 (6) : 508-516 .

۷. عظیمیان ج . آگاهی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قزوین درباره ایدز ، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین ۱۳۸۴ ، سال ۹ ، شماره ۳۶ ، صص ۹۴ تا ۹۶ .

8. Alizadeh M , Zarrintan S , Vahidi R . The effect of participatory education on attitude of school personnel towards HIV/AIDS . *Res J Bio Sci* . 2007 ; 2(7) : 790-793 .
9. Najem EM . International Comparison of medical students perceptions of HIV infection and AIDS . *J National Med Assoc* . 1998 ; 48(6) : 179-182 .
10. Basavayya GS , Sai TS , Kolli SK . Awareness of HIV/AIDS among medical students . *Indian J public Health* . 2005 ; 49 (1) : 32-33
11. Raza SE. knowledge , attitude and behaviors towards AIDS among educated youth in Lahore Pakistan . *JPMA J Pak Med Assoc* . 1998 ; 48 (6) : 179-182
12. Ganczak M , Barss P , Alfaresi F , Almazrouei S , Muraddad A , Almaskari F . Break the silence : HIV/AIDS knowledge , attitudes , and educational needs among Arab university students in United Arab Emirates . *J Adolesc Health* . 2007 ; 40(6) : 572-577 .
13. Maswanya E , Moji K , Aoyagi K , Yahata Y , Kusan Y , Nagata K , et al . Knowledge and attitudes towards AIDS among female college students in Nagasaki , Japan . *Health Educ Res* . 2000 ; 15(1) : 5-11 .
14. Tesic V , Kolaric B , Beqovac J . Attitudes towards HIV/AIDS among four year medical students at the university of Zagreb Medical school-better in 2002 than in 1993 but still unfavorable . *Coll Antropol* . 2006 ; 30 (2) : 89-97 .